ఊరు నిదరోయింది

శ్రీ పణతుల రామచంద్రయ్య

తెలతెలవారుతుండగా బస్తీలో బయల్దేరిన బస్సు ఆ వూరు చేరేసరికి బాగా పొద్దెక్కింది. బస్సు ఆగగానే కండక్టరు తన పక్కనే కూచుని కునికిపాట్లు పడే జగన్నాథాన్ని ఒక్క కుదుపు కుదిపి, 'ఇంక దిగవయ్యా' అని గదమాయించాడు.

కంగారుపడుతూ బస్సు దిగాడు జగన్నాథం. అతడా కంగారులోంచీ తేరుకుని చూసేలోగా బస్సు అల్లంతదూరంలో దుమ్మురేపుతూ వెళ్ళిపోతోంది. జగన్నాథానికి కండక్టరుమీద కోపం వచ్చింది తనని అలా గదమాయించినందుకు. తను కలక్టరయివుంటే యిలాంటి కండక్టర్లనందరినీ ఆ కనబడే తాటిచెట్లకు వేళ్లాడగట్టి వురితీసి వుండును.

తను కలక్టరు కాలేదు. అయివుంటే ఆచార్లుగారి రాజి పెళ్లిచేసుకునేదేమో తనని! ఆ పిల్ల యిప్పుడెవడో పైలట్ ఆఫీసర్ని పెళ్లాడి ఢిల్లీలో నిత్యం విమానాల్లో తిరుగుతోందట. ఆ రోజున తను వెళ్లి 'నన్ను పెళ్లాడతావా?' అంటే, 'నిన్నా?' నిన్నే!!' అంటూ ఆశ్చర్యపడిపోయింది. అవును, ఏంచూసి చేసుకుంటుంది, తను గుమాస్తా పనికోసం అవతరించిన కారణ జన్ముడని తెలిశాక?...కాని తను రాజిని ప్రేమించాడు. ఆ మాటకొస్తే తను చాలామంది అమ్మాయిల్ని ప్రేమించాడు. వాళ్లంతా తన ప్రేమకు బెదిరి పరుగెత్తారు, ఒక్క కాంతమ్మతప్ప. కాని కాంతమ్మకు దూరంగా తను పరుగెత్తాడు.

ఆలోచించటం మాని ఒక్కసారి ఊరివేపు చూశాడు జగన్నాథం. ఊరు మారలేదు. ఏడేళ్ల కిందట పొట్ట చేత్తో పట్టుకుని బస్తీదారి పట్టుకుని వెళ్లిపోయే తనని చూసి అంటీఅంటనట్టుగా నిదరోయిం దీ వూరు. ఇప్పుడూ అలాగే నిదరోతోంది.

కాలకృత్యాలు తీర్చుకుందామని వూరి చివర వున్న వినాయకుడి దొరువు దగ్గరికి వెళ్లాడు జగన్నాథం. వినాయకుడి దొరువు పెద్దది. ఆ దొరువు తవ్విస్తున్నప్పుడు వినాయకుడి విగ్రహం ఒకటి దొరకటంవల్ల దాని కాపేరు వచ్చిందట. ఒకప్పుడు దొరువు నిండా తామరపూలుండేవి. జగన్నాథం, అతడి జట్టులో వున్న ఆడపిల్లలూ చిన్నప్పుడు రోజూ అక్కడికి వచ్చేవాళ్లు. గట్టుమీద నిల్చుని చేతికందిన చిన్నచిన్న తామరమొగ్గలన్నీ వాళ్ళకు కోసిపెట్టేవాడు తను. లోపలికి దిగాలంటే భయం. నీళ్ళు నల్లగావుంటాయి.

జగన్నాథం పళ్ళు తోముకుని స్నానం చేశాడు. సంచిలోంచీ విస్త్రీపంచె తీసి కట్టుకుని, తడిసిన పంచె ఆరగట్టాడు.

ఇంతలో బిందె చంకన బెట్టుకుని కాంతమ్మ అక్కడికి వచ్చింది. దొరువులో నీళ్లు శుభ్రంగా తియ్యగా వుండటంవల్ల వూళ్లో చాలామంది తాగటానికి ఆ నీళ్లే తలో బిందెడు ముంచుకుపోతుంటారు.

జగన్నాథాన్ని చూడగానే మొదట ఆశ్చర్యపోయి తరువాత సిగ్గుపడుతూ 'ఎప్పుడు రావటం?' అంది కాంతమ్మ.

'పొద్దున్నే'

మళ్లీ ఆశ్చర్యపోయింది కాంతమ్మ. 'మరి యింటికి రాలేదేం?'

'రాలేదు'

'అదే ఎందుకు రాలేదూ అని అడుగుతున్నాను.'

అతడు జవాబు చెప్పలేదు. కాంతమ్మ మొహంలోకి చూస్తూ 'బాగా మారిపోయావు సుమా! అన్నాడు!' 'నిజానికి ఏమంత మారిపోలేదు' అనుకున్నాడు లోలోపల. ఏడేళ్లకిందటి నిద్దమైన రంగూ, లావూ, అదే బర్మాముడీ, ఆ ముడివీాదికి

వచ్చేట్టు పమిట కప్పుకోవటమూ...

'ఇంటికి రావా?' అంది కాంతమ్మ.

'వస్తాను.'

'మరిచి పొయ్యాను నీతో చెప్పటానికి...రాజి యిక్కడే వుంది. నిన్ను గురించి అనుకుంటూ వుంటుంది కూడా.' అంది కాంతమ్మ. కాంతమ్మా, రాజీ అక్కచెల్లెళ్లు.

'ఏమని? పీడావదిలి పోయిందనా?' నవ్వాడు జగన్నాథం. 'పీడ' అంటే తనని పెళ్లిచేసుకోవటం. తను రాజిని పెళ్లాడాలనుకోవటం జగత్ప్రసిద్ధం కనుక అలా అన్నాడు.

ఈ మాటకు కాంతమ్మ నిట్టూర్చి, 'అలా జరిగినా బాగుండిపోయేదేమో!' అంది. జగన్నాథం ఆశ్చర్యపోయాడు. ఎలా జరగటం? రాజికి తన పీడ వదిలిపోవటమా? తనా పిల్లను పెళ్ళిచేసుకోవటమా?

కాంతమ్మ నీళ్ళు ముంచుకుని వెళ్ళిపోతోంది.

ఆమె హంస నడకనూ, పిరుదులపైకి పారాడే జడను చూస్తూ 'ఇంకా అలంకారాలు తగ్గలేదు మనిషికి!..ఎంతయినా నాయుడుగారి ప్రియురాలుకదా!' అనుకున్నాడు జగన్నాథం.

కాంతమ్మ తనకన్నా రెండుమూడేళ్లు చిన్నది. ఊరి బళ్లో తనతో కలిసి చదివింది. తరువాత చదువు మానేసి యింట్లో వుండిపోయింది. అలా వున్న రోజుల్లోనే ఒక సాయంత్రం తను సమయం చూసి వెళ్ళి ఆ పిల్లను నడుముచుట్టూ చెయ్యివేసి ముద్దు పెట్టుకున్నాడు. ఆ పిల్ల ఏమీ అనలేదు.

అంతకుముందే, జ్ఞాపకానికి అందని రోజుల్లో, కాంతమ్మకు పెళ్లయింది. పెళ్ళయిందేకాని కాంతమ్మ భర్త నెప్పుడూ చూడలేదు. ఆ అబ్బాయి కూడా ఒకమారైనా అత్తగారింటికి వచ్చిన పాపాన పోలేదు. ఉన్నట్టుండి ఒకరోజతడు తనని కాలేజీ చదువులకు పంపించలేదని యింట్లో పెద్దనాళ్ళతో దెబ్బలాడి వెళ్ళిపోయాట్ట. మళ్ళీ జాడలేదు. అతడు యింట్లోంచీ వెళ్ళిపోయినట్టు తెలిసిన రోజున ఆచార్లుగారింట్లో అందరూ దుఃఖించారు. కాంతమ్మకు మాత్రం ఏం చెయ్యాలో తెలిసిందికాదు. వివాహమనే ఒక వ్యవస్థ తన జీవితాన్ని మరో అపరిచిత వ్యక్తి జీవితంలో శాశ్వతంగా ముడివేసిందనీ, ఆ వ్యక్తి యింట్లోంచీ పారిపోవటమంటే తన జీవితంలోంచి వెలుగు పారిపోయి చీకటి పీఠం వేసుకోవటమేనని తెలియని వయస్సది. అంచేతనేమో, యింట్లో వాళ్ళందరికీ దుఃఖం కలిగించిన ఆ సంఘటన ఆమెకు ఆవమానంగా తోచింది. ఆ 'భర్తగాడి'మీద కోపం కూడా వచ్చింది. ఆ సంగతి ఎలాగో తెలుసుకున్న తోటి కుర్రాళ్ళంతా కాంతమ్మను ఎగతాళి చేశారు. తను మరీని. 'కాంతమ్మా చక్కని బొమ్మా, నీ మొగుడే రబ్బరు బొమ్మా' అని పాట కూడా పాడాడు. తన పరిహాసానికి కాంతమ్మ కోపంతో వుడుక్కుంది. ఆ తరవాత ఎప్పుడేనా భర్త ప్రసక్తివస్తే, 'వాడొక ముదనష్టపోడు' అనేది కాంతమ్మ.

బాగా పొద్దెక్కింది, దొరువుదగ్గర పొలానికి నీళ్లెత్తుతున్న సేద్యగాళ్లు పని ఆపి, ఇంటి దగ్గర్నుంచీ తెచ్చుకున్న అన్నంమూటలు విప్పి తినటానికి జగన్నాథం కూచుని వున్నచోటికి వచ్చారు. అక్కడ దొరువునీళ్ళు నాచూ బురదా లేకుండా మరింత తేటగా వుంటాయి...వాళ్ళలో గెడ్డమూ, మీసాలూ ఒత్తుగా పెరిగివున్న ఒక వ్యక్తిని జగన్నాథం పోల్చుకున్నాడు.

ఆ మనిషిపేరు రామిగాడు. ఊళ్లో నాయుడి అకృత్యాలకు గురైన వాళ్ళలో ఒకడు. వాడి కొక కూతురుండేది. ఆ పిల్లపేరు మంగి. ముద్దబంతి పువ్వులాంటి మంగిశవం ఓ రోజు ఊరి వెలుపల కాలువలో తేలింది. అందుకు కారణం నాయుడు ఆ పిల్లను చెరచటమేనని వూరంతా గుప్పుమంది. రామిగాడు కంటికి మింటికి ఏకధారగా ఏడ్చాడు. పోలీసు రిపోర్టిచ్చాడు. కాని వినిపించుకునే నాథుడు లేడు. నాయుడు వేలు గుమ్మరించి తప్పించుకున్నాడు.

రామిగాడు జగన్నాథానికి దగ్గరగా వచ్చి, 'ఎవురదీ? జగ్గయ్య బాబుగోరేనా?'అన్నాడు. చిన్నప్పట్నుంచీ జగన్నాథాన్ని వూళ్లో అందరూ జగ్గయ్య అని పిలిచేవాళ్లు.

'ఆఁ..' అన్నాడు జగన్నాథం.

'ఎక్కడుంటున్నారు బాబుగోరు ?'

చెప్పాడు జగన్నాథం.

'ఏదన్నా నౌకరీ...'

జగన్నాథం విసుక్కున్నాడు. ఈ పల్లెటూరి వాళ్ళకు అక్కరలేని సమాచారమంటూ లేదు!...ఏదో గొణిగాడు. కాని అంతలోనే మళ్ళీ రామిగాడిమీద జాలివేసింది. చిన్నతనంలో తను యింట్లో అల్లరి చేసి నాన్నచేత చావుదెబ్బలుతిని అలిగి రామిగాడి గుడిసెకు వెళ్ళేవాడు. సాయంత్రం తనని వెదుక్కుంటూ ఎవరో ఒకరు వచ్చేదాకా అక్కడే వుండి పోయేవాడు. ఆ గుడిసెలో వుండేది రామిగాడూ, వాడి కూతురు మంగీ. మంగి వాళ్ళిద్దరికోసం కుండలో అన్నం వండేది. ఒక్కొక్కరోజు చేపలు తరుగుతూ వుండేది. తను ఆ వాసన భరించలేక ముక్కు మూసుకునేవాడు. మంగి నవ్వేది.

'వెధవ చేపలు తినేకంటే హాయిగా కాయగూరలు తెచ్చి వండుకోగూడదూ?' అనేవాడు తను.

'బాపనోడివి. నీకేం తెలుస్తుది యీటి రుసి?' అనేది మంగి. మంగి ఎంత మంచిదో అంత పెంకెది. కళ్ళు ఎంత చురుకైనవో మాట అంత పెళుసైనది. ఎవరంటేనూ భయంలేదు. చివరికి తనకోసం వలవేసిన నాయుడికికూడా భయపడలేదు. మానంకోసం ప్రాణం పణంగా పెట్టింది. ఓడిపోయింది నాయుడేనని యిప్పటికీ తన అభిప్రాయం.

మిట్ట మధ్యాన్నమయింది. జగన్నాథం కాంతమ్మ యింటికి బయల్దేరాడు. వినాయకుడు దొరువు దగ్గర్నుంచీ ఆచార్లు గారింటికి అరమైలు దూరం. దారిలో గ్రామశక్తి అంకాళమ్మ గుడివుంది. ఆ రోజక్కడ ఏదో జాతర జరుగుతున్నట్టుంది. గుడి చుట్టూ జనం మూగారు. తప్పెట్లూ కొమ్ములూ మోగిపోతూంటే, వాటి దరువుకు అనుగుణంగా కొందరు చేతిలో వేపమండలు పట్టుకుని చిందులు వేస్తున్నారు. మధ్య మధ్య కోళ్ళూ మేకలూ తెగిపోతున్నాయి. మేకను నరికినప్పుడల్లా అందరూ మరింత కోలాహలంగా ఆనంద నృత్యం చేస్తున్నారు.

ఆ భీభత్స దృశ్యం చూడలేక గబగబా నడిచి వెళ్ళాడు జగన్నాథం. ఆచార్లు గారిల్లు చేరి తలుపు తట్టాడు.

తలుపు తెరుచుకోగానే అతనికి కనబడింది రాజి. రాజిలో అప్పటి అందం, కళ్ళలో అల్లరి వెలుగూ, కవ్వించే శరీరపు నునుపూ లేవు. అతడికి ఆశ్చర్యం వేసింది.

'నేనేలే. చాలా ఆశ్చర్యంగా చూడకు లోపలికిరా' అంది నవ్వుతూ రాజి.

మాటలమధ్య అతడన్నాడు. 'అయితే యిప్పుడు యింట్లో మీ అక్క చెల్లెళ్ళిద్దరే వున్నారన్నమాట. రాజీవాళ్ల తల్లిదండ్రులు రెండేళ్ల కిందటపోయిన విషయం అతడికింతకుముందే తెలుసు.

'మే మిద్దరమూ, ఆయనాను' అంది రాజి.

'ఆయన' ఎవరో జగన్నాథానికి ఓ పట్టాన అర్థం కాలేదు. అడిగి తెలుసుకుందామనుకుంటున్నంతలో లోపల్నుంచి కాంతమ్మ వచ్చింది.

'నువ్వు లోపలే దాక్కునివున్నావన్న మాట.... ఇదేనా, యింటికొచ్చిన చుట్టాన్ని మర్యాద చేసేపద్ధతి?' అన్నాడతడు నవ్వుతూ.

ఆ మాటకు కాంతమ్మకూడా నవ్వుతోంటే, రాజి అంది. 'పూజలో వుండిపోయిందిలే. ఈవిడకీ మధ్య ఆధ్యాత్మికపిచ్చి ఎక్కువయింది....'

'చేసే పాపాలకు పరిహారంకోసం గావల్ను' అనుకున్నాడు జగన్నాథం.

'పొద్దున నే పిలవగానే వస్తానన్న వాడివి యిప్పటిదాకా ఏం చేస్తున్నట్టు?' అంది కాంతమ్మ.

'ఎవరో కనబడితే మాట్లాడుతూ వుండిపోయాను.' చిన్న అబద్ధం ఆడాడు.

'కాఫీ ఎక్కడ తాగావు? మీ బస్తీలో లాగా యిక్కడ హోటళ్ళయినా లేవు గదా!'

'తాగలేదు' ఈ మారు నిజం చెప్పక తప్పలేదు అతడికి.

'మంచివాడివే. నేను అదేపనిగా రమ్మని చెబితే రాకుండా మంచి నిర్వాకమే....లే, కాళ్ళు కడుక్కుని భోం చేద్దువుగాని.'

అతడు కాళ్ళూ చేతులూ కడుక్కుందామని వెళ్ళతోంటే పెరటివేపు వసారాలో మంచంలో పడుకున్న ఒక వ్యక్తి కనిపించాడు. అతడికి మంచంలోంచీ కదిలేశక్తి వున్నట్టులేదు. పడుకుని చల్లగాలికి హాయిగా నిద్రపోతున్నాడు.

తరువాత జగన్నాథానికి వడ్డిస్తూ కాంతమ్మ చెప్పింది. ఆ వ్యక్తి రాజి భర్తట. ఢిల్లీలో ఉద్యోగం

చేస్తున్న రోజులో అతడికి పెరాలిసిస్ వచ్చిందట. ఫలితంగా వుద్యోగంలోంచి తీసేశారట. అప్పట్నుంచీ అతడుకూడా యిక్కడే వీళ్లతోబాటు వుంటున్నాడట.

ఇదంతా చెప్పి కాంతమ్మ అంది. 'అతడిప్పుడు మాకు కాస్త మగదిక్కుగా వుంటున్నాడనుకో. కాని దాని రాత యిలా విధంగా తయారయింది. అప్పట్లో నువ్వు దాన్ని చేసుకోవాలని ఎంత పాకులాడావో నాకు తెలుసు. అలా జరిగివున్నా దాని బ్రదుకిలా అధ్వాన్నం కాకపోను' కన్నీళ్లు తుడుచుకుంది కాంతమ్మ. కాంతమ్మ చిన్నప్పటినుంచీ మహామెత్తక మనిషి. ఆవేశాలకు ఇట్టే లొంగిపోతుంది.

అతడికి సందేహంగా వుంది. తను రాజీని చేసుకోవాలనుకోవటాన్ని యీావిడ క్షమించ గలుగు తోందా?

'అతణ్ని ప్రశాంతంగా భోంచెయ్యనీవా నువ్వు? మాటలకూ కన్నీళ్లకూ యిదేనా సమయం?' అంటూ వచ్చింది రాజీ.

రాజీ అతడి పక్కనే మరో రెండు విస్తళ్లు పరుస్తుండటం చూసి 'ఎవరికి?' అని అడిగాడు జగన్నాథం.

'మాకే'

'ఇంకా మీరు భోంచెయ్యలేదా?'

'బాగుంది...మగవాణ్ని వదిలిపెట్టి ముందు గానే ఆరగింపులుచేసే నాగరీకం మాకింకా రాలేదు' అంది కాంతమ్మ నవ్వుతూ.

'ఆహా! ఎంత నియమం!' అనుకున్నాడతడు. ఎందుకీ సంప్రదాయప్రియత్వపు నటన?

'నీ సంగతి ఏమోకాని, రాజీకిమాత్రం మహా ఆకలిగా వున్నట్టుంది.' అన్నాడు.

'నీ కెలా తెలుసు?' అంది రాజీ.

'అందుకేగా నన్ను త్వరగా భోంచెయ్య నిమ్మని యిందాక మీ అక్కయ్యను తొందరపెట్టావు? లేక పోతే నువ్వామాట నా మీద ప్రేమతో చెప్పావనుకో మంటావా?'

'వద్దులే' అంది రాజీ.

అతడి మనస్సు చివుక్కుమంది.

భోజనం పూర్తిచేసి చెయ్యి కడుక్కొని వెళ్లి హాల్లో ఆలోచిస్తూ కూచున్నాడు. కాంతమ్మ వక్క పొడి, తమలపాకులూ తెచ్చి పక్కనేపెట్టి వెళ్లి పోయింది. అక్కచెల్లెళ్లిద్దరూ మౌనంగా భోంచేస్తు న్నారు. వాళ్లు ఏమైనా మాట్లాడుకుంటారేమో, ఒకవేళ రాజీ తనను గురించి ప్రేమపూర్వకంగా ఏమన్నా చెబుతుందేమో విందామని అతడి ఆశ. కాని అలా మాట్లాడుకోవటానికి సరిపడ్డ ఆలోచనల సామ రస్యం వాళ్లిద్దరికీ వుందా?

అక్కచెల్లెళ్లిదరూ రూపంలో ఒకే మూసలో కరిగించిన రెండు బొమ్మల్లావున్నా, స్వభావాల్లో ఇద్దరికీ ఎంతో తేడా వుంది.

స్ఫూర్తిమంతమైన విగ్రహంతో, మోహన దీపశిఖలాంటి సింధూర తిలకంతో, కట్టుకున్న కంచి పట్టుచీరచెరగు భుజంనిండా లాక్కుంటూ నవ్వుతూ ఆప్యాయత చిలకరిస్తుంది కాంతమ్మ. కాని యింత ఆదరణా సర్వాన్ని మరుగుపరచే సంపెంగ పువ్వు లాంటిది. కాంతమ్మ మనసు గొప్పదే. కాని....తను కళ్లారా చూశాడు. ఆ క్షణందాకా తను కాంతమ్మ మీద ఆశలు పెంచుకున్నాడు. కాంతమ్మ మొగుడు చిన్నతనంలోనే అలా వెళ్లిపోవటం తన అదృష్టమను కున్నాడు. మారుమనువు మంచిదికాదనే బంధువుల్ని ధిక్కరిస్తూ, కాంతమ్మతోటి రంగుల భవిష్యత్తును గురించి కలలు కన్నాడు. ఆ కలల్లోంచీ వికృత సత్యాలలోకి తనని మేల్కొలిపింది కాంతమ్మ.

రాజీ స్వభావం వేరు. కాంతమ్మలోని మెత్త దనం రాజీలో లేదు. కాంతమ్మలా రాజీ మనుషుల్ని ప్రేమించలేదు. కాని రాజీకి నడవడి వుంది. ఆమె కాంతమ్మలాగా రక్తానికి లొంగిపోయే మనిషి కాదని తన నమ్మకం.

అందుకే తను కాంతమ్మను మరిచిపోయి రాజీని పెళ్లి చేసుకుందామనుకున్నాడు. ఆ మాట పైకీ అన్నాడు కూడా. ఆ సంగతి తెలిసినప్పుడు కాంతమ్మ తనని ఏమీ అనలేదు. అప్పటికి కాంతమ్మతో తన వ్యవహారం పెళ్లి ప్రస్తావనలదాకా వచ్చివున్నా, తన లోని యీ ఆకస్మికమైన మార్పును కాంతమ్మ ప్రశ్నించలేదు. కాంతమ్మ తన దగ్గరికి వచ్చి ఇలా చేశావేమిటని అడుగుతుందనీ, అప్పుడు తను ఆమెని

నాలుగూ దులిపి 'చేసినదానికి అనుభవించు' అనేయ వచ్చనీ అనుకున్న తనకి ఆశాభంగమయింది. కాంతమ్మ నిశ్చలంగా వుండిపోయింది.

'మనిషికి అహం, నాయుడంతటివాడు తన కొంగుముడిలో వున్నాడని' అనుకున్నాడుతను.

కాని రాజి తనని విదిలించి కొట్టింది. ఆ రోజున తనువెళ్ళి 'నన్ను పెళ్ళాడతావా?' అంటే 'నిన్నా?? నిన్నే??' అంటూ ఆశ్చర్యపడిపోయింది. మరి యిప్పుడో! అహో రాత్రాలూ పరిచర్యలు చెయ్య వలసిన భర్తతో, మగదక్షతలేని యింట్లో, ఆ పిల్ల భవిష్యత్తంతా చీకటయి పోలేదూ?

సాయంత్రమయింది.

రాజి పింఛ పోసికట్టిన చీరతో, తల్లో పట్టెడు మల్లెపూలతో అతడి ఎదుటవచ్చి నిలబడింది.

'ఏమిటీ వేషం?' అన్నాడతను. రాజి అలా చీర కట్టుకోవటం అతడింతకు ముందెప్పుడూ చూడలేదు.

'ఉద్యోగధర్మం' అంది రాజి.

'అంటే?'

'అంటే, సాయంత్రం గుళ్ళో దీపం వెలిగించ టానికి యీ వేషంలో వెళ్ళాలి.

'ఓహో! పూర్వం అంటే ఒకనాటి బంగారు కాలంలో కాంతమ్మ చేసేది యీ వుద్యోగం. ఇప్పుడు నీ కప్పగించిందన్నమాట!' అన్నాడతడు.

'ఇప్పుడు కొత్తగా అప్పగించటమేమీ లేదులే. ఎవరికి వీలయితే వాళ్ళం చేస్తుంటామీ పని. నువ్వు చెప్పే ఆ బంగారు కాలంలోకూడా అప్పుడప్పుడూ, నా కవసరమైనప్పుడు నేనే వెళ్ళేదాన్ని గుడికి.'

అవసరమా? అతడికేం అర్థం కాలేదు.

అతడి వాలకాన్ని చూసి 'అవును నువ్వు గమనించ లేదంతే. నువ్వు కళ్ళున్న గుడ్డి వాడివి' అంటూ వెళ్ళిపోయింది రాజి.

చీకటి పడింది. కాంతమ్మ లోపల వంట చేస్తోంది, ఏవో పూజా శ్లోకాలు చదువుతూ.

అతడులేచి వూళ్ళోకి బయల్దేరాడు. వీథమ్మట నడవ సాగాడు. ఊళ్ళో అదే కాస్త పెద్దవీథి. వీధి కిరుప్రక్కలా చెలా చెదురుగావున్న యిళ్ళల్లో దీపాలు మినుకుమినుకుమంటున్నాయి.

దుక్కముక్కల రంగయ్య యిల్లు వచ్చింది. ఇంటి చూరుకింద కుక్కి మంచంలో పడుకుని దగ్గుతున్నాడు రంగయ్య. తనుపుట్టి బుద్దెరిగి నప్ప ట్నుంచీ అతడలాగే దగ్గుతున్నాడు. చిన్నప్పుడు తమ యింట్లో చెల్లాయి ఎప్పుడేనా మారాంచేస్తే అమ్మ దాన్ని బెదిరించేది. 'దుక్కముక్కల రంగయ్యకిచ్చి పెళ్ళి చేస్తా'నంటూ. రంగయ్య యింటికి చేతివేటు దూరంలో కరణం యిల్లు. కరణం యిల్లుదాటి నాలుగు బారలు నడిస్తే వూరి మునసబునాయుడి యిల్లు.

నాయుడు రసికుడు. జీవితంలో ఆనందాన్ని రెండు చేతులా, అది ఏ మార్గంలో వచ్చినాసరే, జుర్రుకోవాలన్న నియమం వున్నవాడు. అతడీనాటి వరకూ ఆ నియమాన్ని నిరంతరాయంగా ఆచరిస్తూనే వున్నాడు. నాయుడిది ఇంచుమించు తన వయస్సే. పెళ్ళయింది. అతడి పూర్తిపేరు కృష్ణమనాయుడు. అది వాళ్ళ తాతగారి పేరట. వాళ్ల తాతకు అగ్ని సాక్షిగా పెళ్ళాడిన భార్యవున్నా, అసలు భోగం అంతా ఆయనకు జీవితాంతం శాశ్వతహక్కుభుక్తంలోవున్న ఎవరో రాజరత్నమ్మకే దక్కిందట. తను ఆ తాతగారి మనవడే కాబట్టి పైపెచ్చు తాతగారి నామధేయం ధరించినవాడుకాబట్టి, నడవడిలోకూడా తాతగారినే ఒరవడిగా పెట్టుకున్నానని సగర్వంగా ప్రకటించు కుంటాడు, దక్షిణ నాయకుడైన ఈ చినకృష్ణమ నాయుడు. ఊళ్ళో అతడి యీ దక్షిణ నాయకత్వా నికి తమ బ్రదుకులు పణంగా పెట్టకుండా, అతడి ఆకలిచూపుల్లో పడకుండా తప్పించుకున్న ఆడపిల్లలు తక్కువ. అలా తప్పించుకోలేని ఆడపిల్లల్లో లోకాని కంతా తెలిసిన కథ మంగిది. లోకాని కేమాత్రం తెలీ కుండా తనకే తెలిసిన కథ కాంతమ్మది.

నాయుడి యిల్లుదాటి, వీధిలో యిళ్ళన్నీ దాటి, వీథి చివరవున్న విష్ణ్వాలయంలోకి వెళ్ళాడు జగన్నాథం. తమ కుటుంబం యీ వూళ్ళో బాగా బ్రదికిన రోజుల్లో యీ ఆలయంలోని చెన్నకేశవుడు తమ యింటి వేలుపు. అప్పుడు దేవుడికి నిత్యమూ పూజ, ఏటా వుత్సవాలూ జరిగేవి. ఇప్పుడదేం లేదు, రోజూ

ఆచార్లుగారింటి అక్క చెల్లెళ్ళు తనాతూ మంత్రంగా వేసే అక్షింతలు తప్ప.

రాత్రి.

ఊరూ వాడా చీకటి సారాయి తాగి మైకం తెచ్చుకుంటున్నాయి.

ప్రాకారం లోపల ధ్వజస్తంభం అరుగుమీద కూచున్నాడు జగన్నాథం.

ఆలయానికి ఒకవేపు వూరు. మరోవేపు చింత చెట్లూ, బ్రహ్మమేడి పొదలూ. ధ్వజస్తంభానికి ఆనుకుని కూచుని ఆలోచిస్తున్న జగన్నాథానికి ఆ పొదల చాటున రెండు ఆకారాలు లీలగా కనిపించాయి. మరు నిముషంలో నాయుడు పై పంచె విదిలించుకుంటూ వూళ్ళోకేసి నడిచిపోవటం స్పష్టంగా కనిపించింది.

జగన్నాథం కళ్ళు పెద్దవి చేసుకుని చూశాడు.

ఆ రెండో ఆకారం కాంతమ్మ గారివుల్ను! అయితే యీ వ్యవహారం ఆనాటినుంచీ యిప్పటిదాకా సాగుతోనే వస్తోందన్నమాట!

పింఛపోసి కట్టిన చీరా, నల్లని రవికా, తల్లో పూలూ— ఆ ఆకారం జగన్నాథం వేపే వస్తోంది.

"ఎవరూ ?" అన్నాడు.

'నేను'

అది రాజి గొంతుక!

'రాజి!'

'అవును, నేనే'

'ఇవాళప్పు డెందుకొచ్చావు?' అన్నాడు.

'మరీ అలా నటించకు. నేనేమంత సిగ్గుతో చచ్చిపోవటం లేదులే. అసలు మొదట్నుంచీ నీకీ విషయం తెలిసివుంటే ఎంత బాగుణ్ణో అనిపిస్తోంది."

"నాకు పూర్తిగా తెలుసు."

"తెలీదు," దృఢంగా అంది రాజి, "ఎనిమిదేళ్ల కిందట ఆరోజు మమ్మల్ని అదేచోట చూసినప్పుడు, నన్ను చూసి కాంతమ్మ అనుకున్నావు నువ్వు, అప్పుడు గుళ్ళో దీపం పెట్టటానికి కాంతమ్మే వస్తూండేది కాబట్టి. ఆ అపోహతోనే నువ్వు కాంతమ్మను పెళ్లి చేసుకోలేదు. అందుకే సాయంత్రం నిన్ను నేను కళ్ళున్న గుడ్డివాడి వన్నది ...... కాని కాంతమ్మకిలాంటి వ్యవహారాలు అంటగట్టడమే పాపం. అది నిప్పులాంటిది. అయినా దేవుడు దాని బ్రదుకు నలా ఎందుకు చేశాడా అనిపిస్తుంటుంది నాకు..."

అతడలాగే అచేతనంగా కూచున్నాడు.

రాజి వెళ్ళిపోయింది.

గుడ్డి వెన్నెల చింది అక్కడక్కడా తెల్లని మరకలు పడినట్లున్న నీలాకాశపు తెర ఎదుట, గత వైభవపు ఛాయల్ని నెమరువేస్తున్న శిథిల దేవాలయ గోపురం మౌనంగా నిల్చుంది.
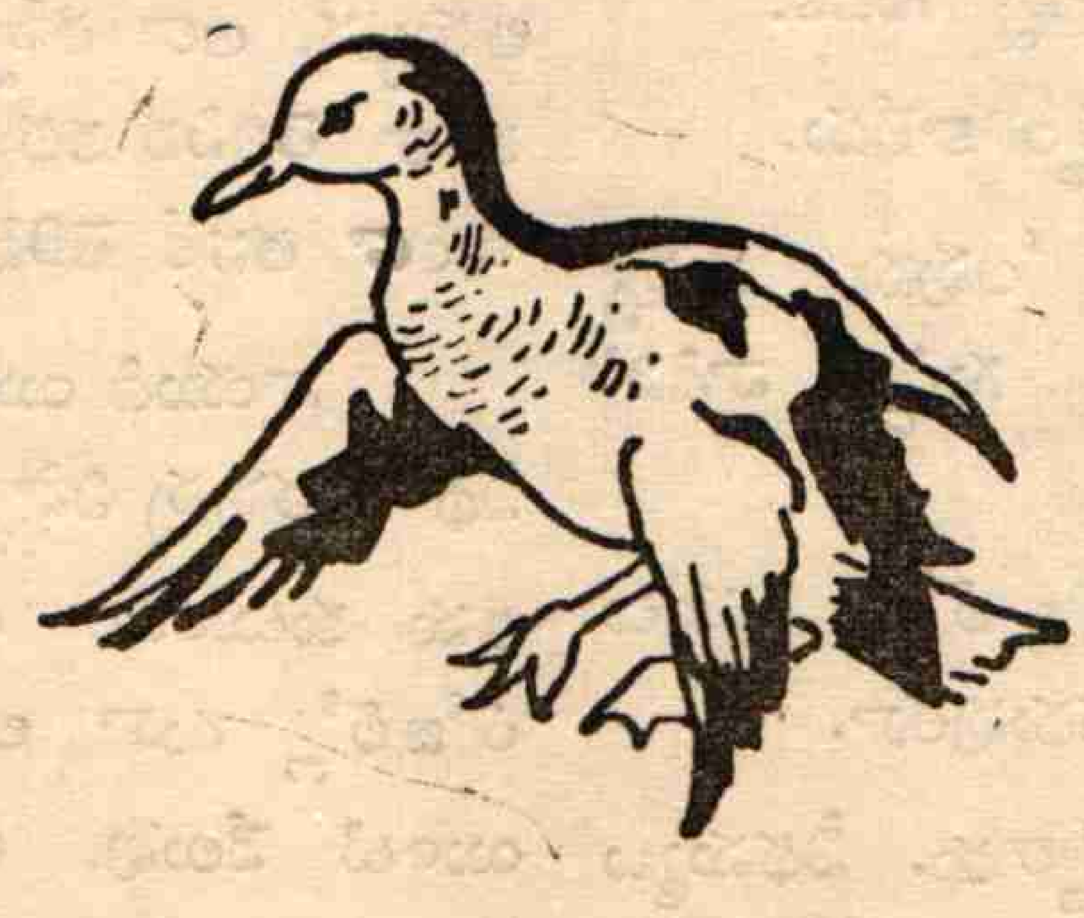
ఊరు నిదరోయింది.